

DR. MARTON JÓZSEF

Szepesy Ignác püspök eucharisztikus beállítottsága

Bischof Ignác Szepesy gilt als eine merkwürdige Persönlichkeit seiner Zeit. Obwohl seine Person unter den Kirchenhistorikern ziemlich widersprüchlich gesehen wird, heutzutage wird dieser Bischof aus Transsylvanien immer mehr geschätzt. Seine Stränge und innige Liebe für die Kirche wurden oft missverstanden und von Vielen als josephinistische Manifestation des Bischofs eingestuft. In vielen Punkten seiner Anordnungen war er seiner Zeit voraus. Vor allem kann die Diözesansynode von 1822 als „Vorläufer“ des 2. Vatikanischen Konzils betrachtet werden. Viele seiner – vor allem liturgischen – Anordnungen wurden später durch die Konstitution *Sacrosanctum Concilium* bestätigt.

Schlüsselbegriffe: Ignác Szepesy, Bischof, Eucharistie, Prozession, Kommunion, Verehrung, Konzelebration, Bistum, Synode.

Szepesy Ignác kora egyháztörténetének és szellemtörténetének sajátos főpapi egyénisége, a jozefinista időszak eucharisztikus lelkületű püspöke volt. Személyét a 19–20. század egyháztörténészei eléggé ellentmondásosan ítélték meg, manapság inkább értékelik. Hermann Egyed (1895–1970) ciszterci történész vélekedése kétértelmű: „(Szepesy Ignác) jámbor életű és igen buzgó főpap, de rapszodikus és makacs jellem”.¹ Beke Antal (1838–1913) gyulafehérvári kanonok Szepesy főpásztorban „... a tudományok és művészetek szeretete, apostoli áldozatkészsége feledhetetlen emlékű főpásztorrá avatták az érdemekben kitűnt erdélyi püspököt”² véli fölfedezni. Bagossy Bertalan (1868–1950) szatmári egyházmegyés pap-tanár és történész szerint „Szepesy Ignác nagy

---

¹ HERMANN Egyed: *A katolikus egyház története Magyarországon 1914-ig*. Aurora Könyvek. München 1973. 405.

² BEKE Antal: *Az Erdély egyházmegyei Papnövelde történeti vázlata*. Károly-Fehérvár 1870. 68. 72.

teológus, kiváló egyházi író és szónok, az édes nemzeti nyelv szeretetteljes művelője”.³

Az erdélyi főpásztor józanságát és egyházszeretetét sokan félreértelmezték, jozefinista megnyilvánulásnak minősítették. Pedig sok mindenben korát meghaladta, egyik-másik rendelkezésével, s főleg az 1822. évi egyházmegyei zsinat végzéseivel a II. Vatikáni Zsinatban csúcspontú liturgikus mozgalom előfutárának is tekinthető.

I. Ferenc király Szepeszy Ignácot 1819. szeptember 29-én nevezte ki az erdélyi püspöki székre, s még ugyanazon napon a Gubernium belső titkos tanácsossá választotta. Kinevezését VII. Pius pápa 1820. február 27-én erősítette meg. 1820. április 9-én történt püspökké szentelése után egy hónapra foglalta el ünnepélyesen egyházmegyéjét.⁴ Főpásztori munkájában elsősorban a papjaira támaszkodott, s ezért is törekedett arra, hogy egyházmegyéjét közelebbről megismerje. Kormányzásának első évében ötven plébániát látogatott meg. Ebbéli vizitációit a következő években is lelkiismeretesen végezte. Egész Erdély érezte püspökségének hét éves munkáját. Anyagi támogatásával egyházközségek templomai, plébániái épületek épültek és szépültek. Magáról megfélekedező, aszkétikus életvitelle is elősegítette, hogy adományaival és gondoskodásával mások bajain segíthessen. Különösen a szegények sorsát viselte a szívében. Önzetlen és áldozatos cselekedetei eucharisztikus lelkületében is keresendő. Jelen dolgozatomban elsősorban az Eucharisztia-ra vonatkozó főpapi intézkedéseim keresztül szeretném érzékeltetni a „félreértett” főpásztor papi lelkületét.

³ BAGOSSY Bertalan: *A jozefinizmus hatása s az erdélyi egyházmegyekéi küzdelme ezek ellenében*. In: *Az erdélyi katholicizmus multja és jelen* (szerk. Gyárfás E.). Dicsőszentmárton 1925. 187.

⁴ FERENCZI Sándor: *A gyulafehérvári (erdélyi) főegyházmegye történeti papi névtára*. Szent István Társulat–Verbum Kiadó, Budapest–Kolozsvár 2009, 418.

Szepesy Ignác püspök erdélyi főpásztorkodásának (1819–1826) legjelentősebb emléke az 1822-es nemzeti zsinat előkészítéseként Gyulafehérváron megrendezett egyházmegyei zsinat, és a nyomtatásban megjelentetett törvénykönyv (*Statuta*).⁵ Ennek előzménye volt, hogy Rudnay Sándor esztergomi érsek-prímás által meghirdetett pozsonyi nemzeti zsinatra való előkészületül a magyar egyházmegyékben, így az erdélyi püspökség központjában is – helyi szinten – 1822. április 13–17. között Szepesy Ignác püspök vezetésével megtartották az egyházmegyei zsinatot. Az erdélyi zsinat határozatait, – a 253 oldalas *Statuta Almae Diocesis Transsilvaniae Anno 1822 die 17-a aprilis in Synodo Dioeciesana publicata, et Concordibus votis approbata. Claudiopoli. 1822* címmel – Kolozsváron könyv formájában ki is nyomtatták. A *Statuta*-ban megfogalmazott rendelkezéseket Szepesy püspök az egyházmegyéje számára törvénykönyvként kezelte és annak megtartását kötelezően előírta, ami komoly feszültséget szült először Szepesy Ignác és Rudnay Sándor esztergomi prímás között, majd a Szentszékkal és I. Ferenc királlyal került feszültségbe.

A *Statuta* megjelenése után a Szentszék megbízta Anton Kohlmann (1771–1836) jezsuita atyát, hogy a zsinati könyvet tanulmányozza át, és arról készítsen referátumot a rendkívüli ügyek kongregáció számára. A felsőbb egyházi és világi hatalmak negatív megítélése miatt, az erdélyi egyházmegye lelki megújulását eredményező *Statuta* lett Szepesy püspök „kimozdítója” a gyulafehérvári főpapi székéből. Pedig annak szelleme és ésszerű rendelkezései üdvös reformot eredményeztek, egészséges hagyományt teremtettek, és – nem utolsó sorban – a protestáns miliőjú egyházmegye híveit megacélosították és öntudatosabbá tették. Az 1822-es erdélyi zsinat kihatása évszá-

---

⁵ *Statuta Almae Diocesis Transsilvaniae Anno 1822 die 17-a aprilis in Synodo Dioeciesana publicata, et Concordibus votis approbata. Claudiopoli. 1822.*

zados. Egyik-másik józan zsinati törvénycikk vagy Szepesy püspöki intézkedései, mint értékes hagyomány, Erdélyben még ma is él a liturgikus és népi áhítatosságok szertartásaiban. Több, főleg istentiszteleti rendelkezése a 2. vatikáni zsinat *Sacrosanctum Concilium* konstitúciójában utólag szentesítődött.

Mindenképpen figyelmet-felkeltő esemény volt, hogy Szepesy Ignác püspök a zsinaton résztvevő 59 papjával 1822. április 13-án, fehérvasárnapon *koncelebrált*.⁶ Az együttműködést a Statutában pontosan szabályozta. Például: „Amikor a püspök főpapi misét celebrál, minden jelenlevő pap albával és stólával koncelebráljon”.⁷ A koncelebrálás módozatát a Törvénykönyv pontosította. Megkívánta, hogy a koncelebráló papok – korán reggel – iratkozzanak fel a püspöki szertartásmesternél, melynek alapján elegendő ostyát és bort készíthessen elő a szentáldozathoz.⁸ Ha ezeket az intézkedéseket olvassuk, az a benyomásunk, hogy Szepesy püspök szinte másfél évszázaddal megelőzte a *Sacrosanctum Concilium* 58. pontjának idevonatkozó előírását: „Készítsék el a koncelebrá-

⁶ A zsinaton részt vettek a valóságos és tiszteletbeli kanonokok, fő- és alesperesek, a szerzetesek hivatalban levő és kiérdemesült tartományfőnökei, a szentszéki tanácsosok és teológiai tanárok, az espereskerületi jegyzők, a plébánosok képviselői és a szerzetesrendek küldöttei. Ld. HERMANN Egyed: *Az 1822-i erdélyi egyházmegyei zsinat*. Különnyomat a bécsi gr. Klebelsberg Kuno Magyar Történetkutató Intézet ötödik Évkönyvéből. Budapest 1936. 7.

⁷ „Dum episcopus Solenne Missae Sacrificium sive cum, sive absque Pontificali apparatu celebravit, omnibus presentibus Presbyteris superpelliceo ac stola amictis concelebrare integrum erit.” Ld. *Statuta* Pars I. Sectio I. §. 5. pag. 2.

⁸ „Atque ideo Sacerdotes concelebraturi in scheda descriptum nomen Ceremoniario Episcopali die illucescente exhibebunt, ut hostiae totidem praeparentur, et vinum omnibus sufficiens in separato valice ad Aran adponatur.” Ld. *Statuta* Pars I. Sectio I. §. 5. pag. 2.

ció új szertartását és vegyék be a Pontificaléba és a Római Miscskönyvbe.”⁹

A püspök személyével kapcsolatosan a következőket találjuk: „Valahányszor a püspök szent ok miatt meglátogatja a templomot, a tabernákulum tetejére ne helyezzenek gyertyát és kézben se vígyenek. A püspök előtt ne hajtsanak térdet, s a kezét se csókolják. Az imádásra kitett Oltáriszentség előtt se a püspököt, se a kanonokokat ne incenzálják.”¹⁰ Különb, a szentszéki referens véleménye szerint, az ilyen és ehhez hasonló gyakorlatok újdonságukkal megzavarják a hívő népet, csökkentik bennük az Isten iránti kegyeletet, és még botrányt is okozhatnak.

A zsinat végzése megkívánta a klerikusoktól, hogy az egyes szertartások között a fontossági sorrendet betartsák. Ezért mindenek elé a szentmise liturgiáját helyezte. Elvként mondta ki, hogy minden olyan vallásos gyakorlat, amely a jámborságot nem képes előmozdítani, javíttassék meg.¹¹

A Statuta előírja a szentmise pontos megkezdését, s ezért „akik a templomon kívül szenteltvízzel hintegetik a népet és emiatt fontosabb egyházi szertartásban – nevezetesen a szentmise megkezdésében – késedelmeskednek, inkább hagyják el a vízzel való meghintést (*aspergest*)”¹².

⁹ *Sacrosanctum Concilium* 58. p. In: *A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai* (A latin eredetivel összevetette és szerk. Diós István), Szent István Társulat. Budapest 2000. 66.

¹⁰ „... vel in solemni Processione Theophorica Venerabile Sacramentum expositum, et gestatum fuerit, nec Eposcopus, nec Canonici incensabuntur.” Ld. *Statuta* Pars I. Sectio I. §. 4. pag. 1–2.

¹¹ „praxes nonnullae, quae pietati fovendae aptae haud sunt, corriguntur” Ld. *Statuta* Pars II. Sectio III. §. 13. pag. 119.

¹² „Quum ad fores Ecclesiae aqua benedicta asservari soleat, et Ritus aspercionis ante Divina populo molestus sit, atque utiliorem functionem moretur, in posterum cremonia haec ubique oblovi detur.” Ld. *Statuta* Pars II. Sectio III. §. 13. uo.

Az Oltáriszentség ünnepélyes kitételével a Törvénykönyv II. Rész III. fejezet 9. §-a foglalkozik. Ennek az a) pontja visszaélésnek minősíti a kitett Oltáriszentség előtti misézést. Ezzel kapcsolatosan egyértelműen és határozottan fogalmaz: a szentmise celebrálása alatt soha, még Úrnapja főünnep nyolcadában sem szabad az Oltáriszentséget kitenni.¹³ Továbbá az Oltáriszentség kitételét kifejezetten imádás céljából kívánja. Megtiltja annak kitételét még az ünnepélyes Vecsernyék vagy néhány szent nyolcadában végzett Litánia végzése alatt is, amelyet a részegyházakban mondanak. Ez alól kivételt képez, ha a hívő népek imádás céljából teszik ki.¹⁴ Hosszabb időre csak abban az esetben tehetik ki az Oltáriszentséget ünnepélyesen – hat égő gyertya közé – a Tabernákulumra, ha legalább 12 hívő jelen van, valamint két ministráns, akik az égő gyertyákat tisztogatják.¹⁵ A hitoktatás befejezésére viszont a szentségimádás rövidebb formáját ajánlja, még pedig olyan főmán, hogy a pap a *Szent vagy Uram* kezdetű ének éneklése alatt a Szentséget két égő gyertya közé az oltárra helyezi, s majd közösen elmondják a Jézus Krisztus, a mi Istenünk és Szabadítónk litániáját, amit a *Vesperas* könyörgése és az *Áldj meg minket Jézus* himnusz eléneklése követ.¹⁶ Az egybegyűlt imádkozókat a Ciboriummal való megáldás után bocsátják el.¹⁷

¹³ „Sub Missae Sacrificio nunqua, nec quidem per Octavam Corporis Christi exponetur Sanctissimum.” Ld. *Statuta* Pars II. Sectio III. §. 9. Pag. 120.

¹⁴ „Neque sub Vesperis, dum solennes fuerit celebratae, aut Lytaniis, quae infra Octavam nonnullorum Sanctorum in particularibus Ecclesiis dicuntur. Hinc adorandum populo proponetur.” Ld. *Statuta* Pars II. Sectio III. §. 9. b). Pag. 117.

¹⁵ „... ut quavis hora minimum 12 adoratores adesse teneantur, sicus in eam ara ad Tabernaculum imponatur sex cereis parte ad utraque ardentibus, et ministro, qui candelas burget, adstante.” Ld. *Statuta* Pars II. Sectio III. §. 13. b). Pag. 119.

¹⁶ „Catechesi absoluta, vel híeme illico ad exordium Cultus Divini canetur himnus: *Szent vagy* etc. *Heilig...* exponetur Ciborium ad Aram inter duos ardentis cereos, incensabitur Sanctissimum, orabuntur Lytaniae ad Deum,

A Törvénykönyv külön paragrafusban hosszan tárgyalja a gyulafehérvári székesegyház kultikus rendjét. Többek között rendelkezik a szentmisék végzéséről és az Oltáriszentség kitételéről. Utóbbival kapcsolatosan előírja, hogy azokon a vásár- és ünnepnapokon, amikor a Vecsernye elvégzése után a másnapi Matutinum elvégzése elmarad, a Vecsernyét követően a Ciboriumban adórációra kitett Oltáriszentség előtt a székesegyházi diakónus vezetésével a hívő nép, a káptalannal és a kispapokkal együtt magyar vagy német nyelven imádkozzák el a *Jézus Szentséges Neve* litániáját.¹⁸

Az ünnepélyes szentségkítétel erdélyi hagyományainak gyökerét fedezhetjük fel a kilencedik paragrafus c) pontjában. Igaz, hogy a Monstranciára terített áttetsző takaró színe időközben a fekete színről fehérre változott, de a gyakorlat, vagyis a nagy misztérium iránt megnyilvánuló tisztelet-kölcsonzó leterítés, máig fennmaradt. A Statuta szerint az Oltáriszentség kitétele vasárnapokon és ünnepnapok délelőttjén csak Ciboriummal és a Jézus Szent Neve litániájának elmondása mellett engedélyezett. Az Oltáriszentséget Nagypénteken és Nagyszombaton fekete áttetsző takaróval leterített Szentségmutatóval kellett kitenni, valamint az Úrnapja főünnepének

---

et Servatorem nostrum Jesum Christum, his subiunctae Orationes, et Preces Vespertinae diei assignatae, dein himnus: *Aldj meg münket Jezus. Wir ehren dich...* prout haec typis vulgata, et distributa sunt, et proxime cum precibus matutinis, et vespertinis sufficienti exemplarium numero emenandatus edentur.” Ld. *Statuta* Pars II. Sectio III. §. 5. c). Pag. 111.

¹⁷ „Data cum Ciborio Benedictione populus dimittetur.” Ld. *Statuta* Pars II. Sectio III. §. 13. d). Pag. 112.

¹⁸ „Diebus Domini, et Festis, quibusve Matutinum sequentis diei post Vesperas non recitabitur, Capitulum Completorium voce submissa sub Vesperis absolvet, et finitis Vesperis exposito Ciborio praescriptae Lytaniae de SS. Nomine Jesu cum orationibus, et himnis altertanum lingua ungarica, vel germanica Diocano e Cathedra praecorante dicentur, ut populus quoque lingua vernicula quidpiam a meridie audiat in Ecclesia, et sic ad diligentius frequentanda divina alliciatur.” Ld. *Statuta* Pars II. Sectio III. §. 7. 2-o. Pag. 113.

körmenetében vagy a következő vasárnapon, de minden plébánián csak egyszer volt megengedve. Az előírás utolsó része nem részletezi az úrnapi eljárást a terítő színére vonatkozóan, de a fogalmazásból kikövetkeztethető, hogy Úrnapján a Monstranciára terített lepel fehér lehetet – szemben a nagyhét napjaira vonatkozó előírással.¹⁹

Megfontoltság jellemzi az Oltáriszentségnek a haldokló betegekhez való vitelével kapcsolatos rendelkezéseket. A Statuta szerint a Viaticumot²⁰ nyilvánosan és ünnepélyesen – a pap nyakán függő pixisben és láthatóan – csak azokon a helyeken kívánja meg, ahol az egész nép latin vagy görög szertartású katolikus. Máshol pedig, hogy az Oltáriszentséggel szembeni tiszteletlenséget elkerüljék, a pap helyezze el a pixist a mellére, de a ruhája alá, és fedetlen fejjel, birétumát a kezében tartva, minisztráns kísérettel látogassa meg a beteget.²¹

Szepesy püspök józanságát véljük felfedezni a körmenetekre vonatkozó észszerű liturgikus előírásokban. Csak négy szentségi körmenetet engedélyezett (a nagyszombati feltámadás Vesperáján, a három kereszttjáró napján, a vetések megáldásakor és Úrnapján), és minden más, addig ismert és végzett körmenetet megtiltott.²² De az „engedélyezett” körmeneteknek

¹⁹ „Sollumodo diebus Domini, et Festis a meridie sub Lytaniis de SS. Nomine Jesu in Ciborio, Feria sexta Sacrae Hebdomadae, et Sabbato Sancto in Ostensorio velo nigro transparante tegendo, in Precessione solemni Theophorica ipsa die, vel sequente Dominica, se din quavis Parochia nonnisi semel instituenda.” Ld. *Statuta* Pars II. Sectio III. §. 9. c). Pag. 117.

²⁰ Szent Útravaló

²¹ „Ad aegregos solummodo in illis locis, ubi totus populus est Latini, vel Graeci Ritus Catholicus publica cum solennitate erit deferendum in pixide e collo Sacerdotis pepente Viaticum, alibi vero ad evitandam irreverentiam infra vestem ante pectus erit reponda pixis, et a Sacerdote pileum in manu portante, ministri comitante.” Ld. *Statuta* Pars II. Sectio III. §. 9. d). Pag. 117.

²² Quatuor solummodo admittuntur: Resurrectionis Abbato Sancto Vesperi, - Diebus Rogationum tribus, - Benedictionis Segetum, - Theophoriae; reliquar

olyan keretet szabott, hogy azokba a hívek is belekapcsolódhattak, s Erdély-szerinte ma is aszerint végzik. A püspök egyházmegyéjéből való távozásának évében (1827-ben) – mintegy végrendekezés szerűen – egyházmegyei szinten körlevélben kérte a plébánosokat, hogy Úrnapját a lehető legünnepélyesebb formában üljék meg.²³ Szepesy Ignác kívánsága az volt, hogy a körzetek plébániái ne külön-külön, hanem lehetőleg közösen ünnepeljenek. Ennek a püspöki rendelkezésnek a plébániai közösségek igyekeztek is eleget tenni, hogy ilyenformán is kifejezzék az Eucharisztia iránti tiszteletüket. Az úrnap körmenetnek a Szepesy püspök által megkívánt formáját a mai napig a legünnepélyesebben a székelyudvarhelyi főesperesi kerületben végzik. Ennek többek között az egyik magyarázata, hogy Udvarhelyen az úrnap körmenetek végzése alatt évszázadokon keresztül sokféle kellemetlenkedésnek voltak kitéve a protestánsok részéről az imádkozó katolikus hívek. A főesperesi kerület híveinek hűségét, mondhatnánk úgy is: a „csak-azért is” magatartását mégsem tekinthetjük csupán ellenreakciónak, hanem elsősorban az Eucharisztia iránti kegyelet megnyilatkozásnak.²⁴

A nagyszombati ünnepélyes szentségi körmenetnek a megkezdését a Statuta a harmadik beharangozás utánra, este hat órára teszi, mely ájtatosság időtartamát egy órában határozza meg.²⁵ Ennek a körmenetnek ünnepélyessége és a feltámadt Krisztus melletti demonstráló jellege annyira időállóknak bizonyult, hogy a 2. vatikáni után végrehajtott litur-

---

omnes prohibentur, et Sacerdotibus alias praester modo memoratas comitari vetatur. Ld. *Statuta* Pars II. Sectio III. §. 10. a). pag. 117.

²³ Gyulafehérvári Érseki Levéltár, 1827. június 11-én kelt püspöki körlevél.

²⁴ Ld. MARTON József: *Az eucharisztia ünneplése Székelyudvarhelyen*. In: *Keresztény Szó* XX, nr. 2009. szeptember 9. 3. lap.

²⁵ „Processio Sabbatho Sancto ubique hora sexta praemissis tribus pulsitus inchoetur, et devotio hora septima concludatur.” Ld. *Statuta* Pars II. Sectio III. §. 10. b). Pag. 117.

gikus reform az erdélyi egyházmegyében képtelen volt kiszorítani a hivatalos szertartásból. Ezért van „duplázás” Nagyszombaton: az új szertartás szerint a tűzmegáldás és a húsvéti gyertya meggyújtása után következik az „első” feltámadási körmenet, és a „második” vagyis a „ráadás” a hivatalos liturgikus szertartás befejezését követően – a Statuta előírásának megfelelően – a hagyományos formában.

A vetések megáldásának körmenetét (búzaszentelő néven terjedt el) minden egyházközségben Szent Márk ünnepét követő vasárnapra írta elő a Törvénykönyv.²⁶ Mai napig fennmaradt a búzaszentelő szentségi körmenet szertartása. Az egyházközségekben, főleg falvakon a hívek a szentmise után „fehér lepellel leterített Oltáriszentséget” kísérve körmenetben a Mindenszentek litániáját énekelve kimennek a határba, és ott jó termésért könyörögnek.

A zsinati könyv a – három hétköznapra eső – keresztjáró napok körmenetének végzését csak azokon a helyeken kötelezte, ahol nagyobb számban gyűlhetek össze a katolikus hívek. Máshol pedig csak egy körmenet tartását kívánta, és pedig a keresztjáró napokat megelőző vasárnapon.²⁷ A Statuta szövegéből az is kiérezhető, hogy a keresztjáró napok már akkor, a 19. század elején visszaszorulóban voltak. A 2. vatikáni zsinat előtt a gyulafehérvári egyházmegye buzgóbb lelkipásztorai még megtartották, mára pedig – tudtommal – az Érsekség egyetlen közösségében sem végzik.

A szentségi körmenetek közül a zsinati szöveg az Úrnapijáról rendelkezett a legrészletesebben. A Statuta megkívánta, hogy az úrnapi körmenetet minden egyházközségben,

²⁶ Processiones ad benedicendas segetes ubique die Domini festum S. Marci sequente instituat. Ld. *Statuta* Pars II. Sectio III. §. 10. c). Pag. 117.

²⁷ „Processio Rogationum in illis tantum locis, ubi sufficienti numero confluit populus catholicus, tribus profestis diebus servetur, alibi die Dominica dies Rogationum praecedente absolvatur”. Ld. *Statuta* Pars II. Sectio III. §. 10. d). Pag. 118.

amennyire lehetséges, a legnagyobb ünnepélyességgel végezzék. Azonban azokon a plébániákon, ahol a katolikus hívek száma kicsi vagy Úrnapja nyolcadának vasárnapján ünneplik, a pap a híveivel együtt körmenet formájában zászlókkal és énekelve, – de a legméltóságosabb Oltáriszentség nélkül –, menjenek át a legközelebbi szomszédos nagyobb számú plébániára és csatlakozzanak annak az egyházközségnek ünneplő közösségéhez. Azonban akárhova is mennek, a legnagyobb áhítattal tegyék. Az úrnapi szentbeszédet a papok mindig a templomban tartásák, sohase mondják a szabadban, ha csak a hely szűke miatt ez lehetetlen. Az ünnepi szentbeszéd nem sértheti más emberek véleményét, hanem a hit igazságairól és az erkölcsi tanításról szóljon.²⁸

Szepesy püspök 1927-ben, a zsinati végzésektől függetlenül, rendelkezett – az Oltáriszentség nélküli – virágvasárnapi körmenetről, melyet a templom megkerülése formájában írta elő.²⁹

A Statuta részletesen foglalkozik az áldoztatással. A II. Rész IV. fejezet 3. §-a a) pontja a mai liturgikus gyakorlatnak megfelelő előírást tartalmaz. Ezért is állíthatjuk, hogy Szepesy jóval megelőzte korát. A Statuta idevágó rendelkezését érdemes eredetiben idézni: „Eucharistia bene valentibus tantum-

²⁸ „Theophorica Processio ubique maxima, quantum fieri potest, solennitate instituatur, in illis attamen Parochiciis, in quibus pauci numerantur Catholici, aut die Domini infra Pctavam celebretur, aut Secerdos cum populo processionis more cum vexillis, et cantu absque Venerabili Sacramento transeat ad vicinam magis numerosam Ecclesiam, et illius Parochiae populo se adjungat, verum quemadmodum ivit, absoluto devotione rediturus. Sacer Sermo in Preoessionione Theophorica sub die nunquam, verum semper in Ecclesia, nisi spatium soret nimis angustum, dicatur, et in hoc nunquam alterius sententiae homines imperatur, sed veritas Fidei, cum doctrina morum fervide proponatur.” Ld. *Statuta Pars II. Sectio III. §. 10. e).*

²⁹ Gyulafehérvári Érseki Levéltár, 1827. március 31-én kelt püspöki körlevél.

modo sub Missae Sacrificio distribuatur, – in Ciborio particulae non plures asserventur quam dietim infirmi esse solent, et particulae omni die Domini novae consecrantur, veteribus sumtis”. (Az Eucharisztia az arra méltóknak a szentmiseáldozat alatt osztassék ki, a Ciboriumban pedig csak annyi partikulát őrizzenek, ahány beteg egy-egy nap lenni szokott, és a partikulákat minden vasárnap meg kell újítani, a régieket pedig ki kell osztani).³⁰ Mintha a legújabb szentszéki rendelkezés csengene vissza! Az Istentiszteleti és Szentségi kongregáció által – harmadik hivatalosan – 2009. március 4-én kiadott „A római misekönyv általános rendelkezései” 85. pontja ekképpen fogalmaz: „Nagyon kívánatos – hogy miként a miséző pap is – a hívek az ugyanabban a szentmisében konszekrált ostyával áldozzanak.”³¹

Az áldoztatással kapcsolatosan a Statuta egy érdekes gyakorlatot szorgalmaz: az áldoztatásnál a hívek is kapjanak – nem konszekrált – bort. Ezt nemcsak a szentszéki kivizsgáló, hanem az utókor egyházi méltóságai is a „nagy visszaélések” közé sorolták, keleti hatásnak minősítették.³² Az „ominózus” rendelkezés szerint: mindenkinek nyújtsanak bort a szentostya leöblítésére, de azt senki se merje magától venni. A népet pedig az adventi időben tartott katekézisek idején valamint a búcsúk előtt figyelmeztessék, hogy az áldoztatás után nyújtott borról nehogy azt gondolják, hogy átváltoztatott bor.³³ Tehát nincs szó két szín alatti áldoztatásról, a bor használatának csupán

³⁰ Ld. *Statuta* Pars II. Sectio IV. §. 4. a). Pag. 124.

³¹ *A római misekönyv általános rendelkezései* 85. Közreadja a Magyar Liturgikus és Egyházzenei Intézet. Szent István Társulat, Budapest 2009. 40.

³² HERMANN Egyed: *Az 1822-i erdélyi egyházmegyei zsinat*. 13.

³³ „Ablutionis vinum communicantibus semper porrigatur, sed summere nemo cogatur, quod populo in Adventibus sub Catechesibus, et ante dies Indulgentiarum semper erit in memoriam revocandum, ne consecratum putent.” Ld. *Statuta* Pars II. Sectio IV. §. 4. b). Pag. 125.

gyakorlati célja volt (elősegíteni a konszekrált ostya lenyelését).

A templombúcsú napján és Nagycsütörtökön a pap a nép számára ismert nyelven tartson rövid buzdító beszédet az Oltáriszentség méltóságáról, a fogadásához szükséges előkészületeiről, a gyümölcsiéről, majd következzenek – szintén a nép nyelvén – az általános gyónás, feloldozás, Isten Báránya, valamint „Az Úr Teste” (*Corpus Domini*) hangosan mondassék – miközben az orgona nem szól. A szentáldozás alatt anyanyelven énekeljék a *Dicsérd Sion (Lauda Sion)* himnuszát. A szentáldozás befejezése után a Ciboriummal nem adhatnak áldást.³⁴

Amikor a zsinati könyv a súlyos betegek ellátásáról intézkedik, egy régóta meggyökeresedett visszaélést szeretne kiküszöbölni. Az emberek a szentkenetet akkoriban kifejezetten a „haldoklók” szentségének tekintették, és súlyos betegükhöz a papot az utolsó pillanatban hívták. Ezért rendelkezik a Statuta egyértelműen, szinte követelőzően: „A népet tanítsák meg, hogy a betegek ellátását ne halogassák életük utolsó pillanatára, hanem amint észreveszik betegük állapotán a súlyosbodást – ameddig a beteg az értelménél van, és még a testi ereje sem hagyta el – legsürgősebben értesítsék a papot, de nem éjszaka vagy délután, hanem mindig reggel, hacsak a

³⁴ „Diebus Indulgentiarum, et in Coena Domini ante Communionem brevem ad participaturos Ehortationem de dignitate huius sacramenti, praeparatione necessaria, et fructu dicat Communicans Sacerdos lingua populo nota, dein Confessio generalis, absolutio, et versiculus *Ecce Agnus Dei* etc. item: *Corpus Domini* etc. lingua vernacula clara voce silente organo dicantur, sub Communionem cantur lingua vernacula hymnus: *Lauda Sion*. – Finita Communionem cum Ciborio nulla detur Benedictio, eadem observentur demto Cantu, dum Viaticum infirmo administratur.” Ld. *Statuta Pars II. Sectio IV. §. 4. c).* Pag. 125.

váratlan esetek és az életre leselkedő veszély másképpen nem kéri.”³⁵

A szentkenet kiszolgáltatását a zsinati könyv kifejezetten ünnepélyesen kívánja. A beteghez érkező pap mielőtt a szentkenet szertartását és az áldoztatást elkezdené, előbb magyarázza meg a kiszolgáltatandó szentségek hasznosságát, a szertartás értelmét valamint az imádságok jelentését. Ezt követően a beteggel indíttassa fel a hit, remény és szeretet aktusát; az olajjal való megkenés imáját végezze a beteg anyanyelvén, hogy ez által is a betegben felkeltse az isteni irgalomban való bizakodást, és arra buzdítsa, hogy saját magában kegyes érzelmeket ébresszen.³⁶

Az Eucharisztia szentségéről szóló prédikációt és katekézist papjaitól a püspök rendszerességgel elvárta. Különösen ajánlatosnak tartotta, ha a lelkipásztorok Advent folyamán Karácsonyig bezáróan a Szentírás olvasmányai alapján a Bűnbocsánat és az Eucharisztia szentségéről katekizálnak.³⁷ Szepesy eucharisztikus lelkületéről árulkodik az a tény is, hogy

³⁵ „Doceatur populus, ut provisionem infirmorum ad ultima vitae momenta, dum aeger vix mentis compos est, non differat, sed infirmi morbum ingravescere animadvertentes tempesti, dum adhuc mente sana sunt, et vires corporis non amiserunt, Sacerdotem accersiri curent, idque non noctu, aut a meridie, sed semper mane fiat, nisi inopinati casus, et instans vitae periculum aliud exposceret.” Ld. *Statuta* Pars II. Sectio IV. §. 6. a). Pag. 125.

³⁶ „Ante Extremam Unctionem Institutio, et utilitas huius Sacramenti, significatio Ritus, quo confertur, et sensus precum, quas adduntur, aegro explicanda erunt, actus Fidei, Spei, Charitatis eliciat aeger, ad unctionem autem cuiuslibet sensus dicatur primo lingua vernacula, quod forma latina a Deo petitur, ut infirmus ad fiduciam in divina misericordia locandam, et pios affectus in se sextitandos animetur.” Ld. *Statuta* Pars II. Sectio IV. §. 6. b). Pag. 126.

³⁷ „In Adventu finitis matutinis precibus, intermissa lectione Scripturae Sacrae est Catechetica Institutio de Sacramento Poenitentiae, et Eucharistiae usque Vigiliam Nativitatis Domini inclusive.” Ld. *Statuta* Pars II. Sectio III. §. 1. f). Pag. 109.

az Oltáriszentség alapításának ünnepén, Nagycsütörtökön este a Vesperás után a gyulafehérvári székesegyházban 12 szegény hívőnek megmosta a lábát, és azután asztalához invitálta őket.³⁸

Szepesy püspök nem maradhatott Erdélyben, habár igen áldásos főpásztori munkát fejtett ki.³⁹ 1827-ben Pécsre helyezték át, ahol apostoli buzgósággal még tíz évig működött. Akár mint erdélyi, akár mint pécsi püspök, minden alkotásában és jótekonyságában a lelket kereste és szolgálta. 1838. július 16-án bekövetkezett halálakor Ludovico Althieri (1805–1867) nuncius a következőket írta Luigi Lambruschini (1793–1854) szentszéki államtitkárnak: „Igen nagy csapás érte a magyar egyházat, amikor elvesztette Szepesy Ignác pécsi püspököt. Kiváló erényessége és nagy érdemei öt ajánlották a legméltóbban a primási székre, s ha ez teljesülhetett volna, minden jóérezsű ember helyesléssel fogadta volna.”⁴⁰

Szepesy Ignác Erdélyben eltöltött hét esztendejét egy nagy „kálváriának” is tekinthető, melynek magaslatán az üdvös reformokat hozó 1822-ik évi egyházmegyei zsinat áll. Az azóta eltelt idő „igazolta” ugyan a szentéletű püspök intézkedéseit, de akkor Szepesy Ignácnak szembesülnie kellett az egyházi és világi előljárók részéről megnyilvánuló intézkedésekkel. A zsinati törvénykönyvből és a főpásztori rendelkezéseiből viszont megállapíthatjuk, hogy a nehézségek leküzdésében a lelki erőt az Eucharisziából nyerte. Végkövetkeztetésünk: Szepesy Ignác *eucharisztikus lelkületű* püspök volt!

³⁸ MARTON József: *Papnevelés az erdélyi egyházmegyében 1753-tól 1918-ig*. Márton Áron Kiadó. Budapest 1993. 128.

³⁹ Pietro Ostini 1827. október 28-án kelt jelentésében tömeges katolizálásokról számol be a görög keletiek és a reformátusok köréből, amivel Szepesy lelkipásztori buzgóságát igazolja. – Arch. Segr. Vat. Di Stato Nunz. Di Germ. 1826–28. fasc. 247. No. 148. *Conversio Protestantium in Transsylvania*. Idézi MESZLÉNYI Antal: *A jozefinizmus kora Magyarországon (1780–1848)*, Budapest 1934, 284–286.

⁴⁰ Lodovico Althieri nuncius 1838. július 24-én kelt jelentése. In: Arch. Segr. Vat. Di Stato. 1837–39. Idézi MESZLÉNYI: *A jozefinizmus kora*, 369.

Árpád-házi
Szent Erzsébet

Magyar–német kultúrkapcsolatok Kelet-Közép-Európában

Gábor Csilla – Knecht Tamás – Tar Gabriella-Nóra (szerk.): Árpád-házi Szent Erzsébet. Magyar–német kultúrkapcsolatok Kelet-Közép-Európában. Verbum, Kolozsvár 2009

2007 a világegyházban, különösen pedig a magyar és német nyelvterület részegyházaiban Szent Erzsébet-év volt: 800 évvel korábban, 1207-ben látta meg a napvilágot az az Árpád-házi királylány, akinek életpályája mintául szolgálhatott nőknek és férfiaknak, házasoknak és szerzeteseknek, időseknek és fiataloknak egyaránt: talán ez a korokat, társadalmi és nemi meghatározottságokat átívelő üzenőképesség tette őt nyolc századon keresztül töretlenül népszerűvé Európaszerte. Három erdélyi (rész)intézmény: a Gyulafehérvári Caritas, a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Bölcsészkarának Magyar Irodalomtudományi Tanszéke, illetve Német Nyelv és Irodalom Tanszéke konferenciát szervezett az évforduló alkalmából. A kötetben az ott elhangzottak kaptak helyet: magyar, német és osztrák kutatók irodalom- és művészettörténeti, történeti, valamint néprajzi, szociális és caritástudományi vonatkozású tanulmányai.

280 oldal + 32 oldal színes melléklet, keménytéblás, B5
Ára: 45 lej